

Handläggare
Josefin Lokvist
Telefon: 08-50812197**Till**
Södermalms stadsdelsnämnd
21 augusti 2025

Motion om att motverka skuggsamhället

Remiss från Kommunstyrelsen, KS 2025/383

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden har på remiss från kommunstyrelsen fått en motion om att motverka skuggsamhället. Motionen är skriven av Maurice Forslund (KD). Skribenten anser att stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd bör ändras så att möjligheten till ekonomiskt bistånd för papperslösa avskaffas.

Socialförvaltningen har i uppdrag att under 2025 revidera stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd. I revideringsarbetet ingår att se över samtliga delar i riktlinjerna bland annat utifrån gällande lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd samt rådande rättspraxis. I enlighet med socialtjänstlagen har kommunen det yttersta ansvaret för alla individer som vistas i kommunen. Av socialtjänstlagens förarbeten framgår att det "alltid är en skyldighet för vistelsekommunen att vidta insatser vid akuta nödsituationer" inom ramen för detta yttersta ansvar. Mot bakgrund av lagstiftning och rättspraxis anges det i stadens nuvarande riktlinjer för handläggningen av ekonomiskt bistånd att personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige inte har rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL, men att dessa personer kan beviljas ekonomiskt bistånd för att undvika nöd med stöd av socialtjänstlagen. Förvaltningens bedömning är att förslaget om att avskaffa möjligheten till ekonomiskt bistånd för personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige inte är förenligt med kommunens yttersta ansvar och skyldighet att vidta insatser vid akuta nödsituationer enligt SoL.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat en motion om att motverka skuggsamhället för yttrande senast 26 augusti 2025. Motionen är skriven av Maurice Forslund (KD).

Motionen har även remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden samt Farsta och Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnder.

Ärendet

I motionen lyfter skribenten att det i Stockholms stads riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd framgår att papperslösa, det vill säga personer som har fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd i Sverige, vars uppehållstillstånd har löpt ut eller som aldrig har ansökt om uppehållstillstånd, ska ha rätt till försörjningsstöd från kommunen. Högsta förvaltningsdomstolen har dock slagit fast att det inte finns någon skyldighet för kommuner att ge ekonomiskt bistånd till den som har fått avslag på asylansökan men som håller sig undan för att undgå avvisning eller utvisning.

Skribenten anser att stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd bör ändras så att möjligheten till ekonomiskt bistånd för papperslösa avskaffas. Att ge papperslösa rätt till ekonomiskt bistånd samtidigt som personen håller sig undan från avvisning eller utvisning, eller i övrigt inte följer reglerna för rätt att vistas i Sverige, motverkar den reglerade migrationen. Det bidrar till att upprätthålla ett skuggsamhälle där människor kan vistas i Sverige utan att fullt ut vara en del av det ordinarie samhället, potentiellt under lång tid, vilket kan leda till utsatthet för den enskilde. I längden skadar det också medborgarnas förtroende för det allmänna att staden underlättar för personer att vistas i Sverige utan uppehållstillstånd.

Skribenten föreslår kommunfullmäktige att besluta om att avskaffa möjligheten till ekonomiskt bistånd för papperslösa.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i stadsdelsdirektörens stab- och kansli i samverkan med sociala avdelningen. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och pensionärsrådet den 11 augusti 2025.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stockholms stads nu gällande riktlinjer för handläggningen av ekonomiskt bistånd antogs av kommunfullmäktige i december 2017. Socialförvaltningen har i uppdrag att under 2025 revidera stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd. I revideringsarbetet ingår att se över samtliga delar i riktlinjerna bland annat utifrån gällande lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd samt rådande rättspraxis.

När det gäller personer som har fått avslag på ansökan om asyl men håller sig undan för att undgå avvisning har Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) i en dom slagit fast att dessa personer fortfarande omfattas av personkretsen enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA), även om de inte har rätt till

bistånd enligt LMA. Personer som omfattas av personkretsen enligt LMA har inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL). HFD tydliggör dock i domen att kommunen i enlighet med socialtjänstlagen har det yttersta ansvaret för alla individer som vistas i kommunen. Av socialtjänstlagens förarbeten framgår att det ”alltid är en skyldighet för vistelsekommunen att vidta insatser vid akuta nödsituationer” inom ramen för detta yttersta ansvar. HFD lämnar i domen ett förslag på hur en kommun kan fullgöra sitt yttersta ansvar, nämligen genom att fatta beslut om bistånd enligt SoL. Mot bakgrund av ovanstående lagstiftning och rättspraxis anges det i stadens nuvarande riktlinjer för handläggningen av ekonomiskt bistånd att personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige inte har rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL, men att dessa personer kan beviljas ekonomiskt bistånd för att undvika nöd med stöd av socialtjänstlagen. Det framgår vidare av riktlinjerna att en utredning av den enskildes situation ska vara utgångspunkten i prövningen av rätten till bistånd och att en individuell bedömning alltid ska göras.

Förvaltningens bedömning är att förslaget om att avskaffa möjligheten till ekonomiskt bistånd för personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige inte är förenligt med kommunens yttersta ansvar och skyldighet att vidta insatser vid akuta nödsituationer enligt SoL.

Barnrättsanalys

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn och i synnerhet för barn som tillhör utsatta grupper. Även om utredningarna inom ekonomiskt bistånd som utgångspunkt har ett vuxenperspektiv ska socialtjänsten i de fall barn berörs se på situationen ur både de vuxnas och barnens perspektiv och även säkerställa barns rättigheter enligt barnkonventionen. Enligt barnkonventionen har alla barn, oavsett migrationsrättslig status, rätt att leva, överleva och utvecklas. Varje barn har rätt till social trygghet och en levnadsstandard som stödjer dess utveckling. Föräldrarna är ekonomiskt huvudansvariga för sitt barn men om behov uppstår har staten en skyldighet att bistå föräldrarna utifrån en rättvis prövning som inte diskriminerar eller stigmatiserar familjen eller medför att de förlorar andra rättigheter. I syfte att säkerställa att de barn som lever i familjer som saknar tillstånd att vistas i Sverige får sin rättigheter tillgodosedda anges det i riktlinjerna att dessa barn ska kunna beviljas bistånd till en skälig levnadsnivå samt därutöver en rimlig boendekostnad för familjen. Detta kan därför innebära att barn som lever i familjer som saknar tillstånd att vistas i Sverige kan beviljas bistånd upp till riksnorm medan föräldrarna enbart kan beviljas nödbistånd.

Jämställdhetsanalys

Generellt är papperslösa kvinnor mer utsatta för våld, diskriminering och exploatering än män och har större svårigheter att hitta arbete och försörjning. Papperslösa män kan ha liknande problem men kvinnor drabbas ofta hårdare på grund av könsspecifika risker och utsatthet. Det kan därför finnas en risk att förslaget om att avskaffa möjligheten till ekonomiskt bistånd för personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige påverkar kvinnor i högre utsträckning.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Stadsdelsdirektör
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Avdelningschef
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Motionen.